

Oktatáspolitikai reformirányzatok az OECD-országokban

KELEMEN GABRIELLA

PhD-hallgató, Debreceni Egyetem Humán Tudományok Doktori Iskola

OECD: *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen*. Paris, 2015. OECD Publishing. 312 p. <http://dx.doi.org/10.1787/9789264225442-en>

Hét év oktatásstratégiai törekvéseit gyűjtötte egybe az OECD *Education Policy Outlook 2015: Making Reforms Happen* (Oktatáspolitikai Körkép 2015: A reformok végrehajtása) címmel. Ez az első olyan kiadvány, amely részletesen elemzi a 34 tagország mintegy 450 oktatási reformját (2008 és 2014 között), egyben inspiráló segítséget nyújt a döntéshozók számára az eredményesebb oktatáspolitikai megtervezésében és megvalósításában.

A kötetből megismerhetjük a legújabb oktatáspolitikai trendeket, fókuszokat: ilyenek például az oktatás minősége, a tanulók felkészítése a jövőre, az iskolai fejlesztések, az értékelés kidolgozása és megvalósítása, valamint az iskolairányítás és az oktatásfinanszírozás fejlesztése. A könyv egyik fontos üzenete, hogy a reformok, illetve hatékonyságuk megítélése csak az adott kontextus figyelembevételével lehetséges. Az OECD tagállamok olyan reformok megvalósítására törekszenek, amelyekkel növelhetik saját oktatási rendszerük eredményességét. A változások elérése azonban nem könnyű, mert különböző érdekcsoportok hátráltathatják a folyamatokat, és a minőség javulása még meglévő stratégia esetén sem feltétlenül következik be. Az OECD-országok

közpénzeik több mint 12%-át fordítják oktatásra, ám a megtérülés nagy eltéréseket mutat. Ennek vizsgálatához hasznos adatokat szolgáltat az OECD saját mérése, a PISA (Programme for International Student Assessment), amely nemcsak a 15 évesek szövegértési, matematikai, természettudományi kompetenciáiról, problémamegoldó képességeiről gyűjt adatokat, de a tanulók motivációjáról, a tanulási szokásokról, a szociokulturális háttérről és az oktatási feltételekről is. A PISA-adatok szerint a 15 éves tanulók egyötöde minimumszinten sem rendelkezik azokkal az alapkészségekkel, melyek szükségesek lennének a mai társadalomban való boldoguláshoz (2012-ben matematikából a diákok 23%-a, szövegértésből 20%-a nem érte el 2. szintet). Nagy eltérés mutatkozik emellett a különböző társadalmi-gazdasági háttérrel rendelkező tanulók teljesítménye között.

Az oktatási reformok mintegy 16%-a irányul az oktatás színvonalának javítására és az esélyegyenlőség biztosítására. Sok ország a hátrányos helyzetű diákok vagy a sokszínű tanulói közösségeket oktató iskolák támogatását helyezi előtérbe. Ilyen például Angliában a hátrányos helyzetű diákok felzárkóztatását segítő *Pupil Pre-*

mium támogatás vagy Chilében a preferenciális támogatásokról szóló törvény. A probléma megoldását Ausztrália és Lengyelország a kora gyermekkori oktatásban és nevelésben látja. Előbbiben a résztvevők számának növelésére irányuló reformokat vezettek be, utóbbiban a színvonal javítására koncentrálnak.

A vizsgált reformintézkedések mintegy 29%-ának célja, hogy az oktatás révén jobban felkészítsék a diákokat a jövőre. Ennek érdekében több ország koncentrálna a szakképzési programok színvonalának és relevanciájának emelésére vagy a munkaalapú képzési és gyakorlonoki rendszer bővítésére. A munkaerő-kínálat minőségének fejlesztésére bevezetett átfogó reformok, a tantervek frissítése és a tanulói alapképességek fejlesztése mellett a munkahelyi képzések és szakmai gyakorlatok bővítése is előkerül. Az oktatási rendszerek átláthatóságának növelése érdekében felülvizsgálták a nemzeti képesítési keretrendszereket is, sok esetben az Európai Unióval együttműködve. A középfokú oktatási politikák főként a tanterv korrekciójára és a lemorzsolódás megakadályozására fókuszálnak. Portugália például átfogó szakképzési stratégiát vezetett be, Dánia és Svédország pedig megreformálta a szakképzési programjait. Sok ország indított el olyan programot, melynek célja, hogy a diákok munkát találjanak vagy bekerüljenek valamilyen továbbképzésbe.

A vizsgált országok 24%-a fordít kiemelt figyelmet az iskolai oktatás megerősítésére, a pozitív tanulási környezet kialakítására, a tanárok és az iskolavezetés munkájára, a tanulási struktúrák átszervezésére és a tantervek fejlesztésére. A tanárok felkészültsége és munkájuk minősége nagy jelentőségű az oktatásban, ennek megfelelően több országban szigorították a tanárképzés bemeneti feltételeit, javították az alapképzés tartalmát, valamint igyekeztek vonzóvá tenni a pedagógus-

pályát. Ausztráliában megalakították az Ausztrál Oktatási és Iskolavezetési Intézetet, Hollandiában új tanári programot dolgoztak ki, Franciaország és az Egyesült Államok a tanári alapképzés javítására fókuszál, Finnországban egy, az iskolai személyzet szakmai fejlesztését szolgáló rendszert dolgoztak ki, Japánban és néhány skandináv országban pedig tantervi reformokat hajtottak végre.

A reformok egy része az iskolavezetés megerősítésére irányul. Több országban független bizottságokat, támogató csoportokat hoztak létre, amelyek segítik a vezetést az intézményt érintő szabványok, a helyzetértékelésre épülő további fejlesztések meghatározásában.

Mivel az oktatási rendszerek irányítása egyre komplexebbé válik, a vizsgált országok 9%-a átfogó koncepciót dolgozott ki oktatási rendszerének átszervezésére. Dániában megreformálták az alapfokú képzést, a népiskolákat (Folkeskole), Kanadában nemzeti szinten egyeztettek az oktatási stratégiákról és irányelvekről. Más országokban pontosították a rendszerszintű feladatokat és felelősségi köröket, illetve átszervezték a helyi irányítási rendszereket (pl. Észtországban).

A vizsgált OECD-országok 12%-ában jelentek meg finanszírozási reformok a három irányítási szint valamelyikén. Rendszerszintű innovációt vezettek be az Egyesült Államokban *Race to the Top* (Verseny a csúcsra) és Németországban *In die Zukunft investieren* (Befektetés a jövőbe) címmel. Intézményi szintű finanszírozási reformra került sor Mexikóban *Programa Escuelas Dignas* (Méltóságteljes iskolák) program címen, Belgiumban iskolafinanszírozási reformokat vezettek be, Új-Zélandon végül egyéni, tanulói szinten megvalósuló finanszírozási program kezdődött el.

A bevezetett innovációk egyik fontos eleme az iskolai eredmények javítására irányuló értékelés kidolgozása és az érté-

kelés elvégzése. A kidolgozott rendszer-szintű értékelési stratégiák egyaránt tartalmazzák az intézményen belüli és az intézményre vonatkozó külső értékelést. Számos országban a belső értékeléshez hozzátartozik a tanulói visszajelzések összegyűjtése is. Több ország továbbfejlesztette az intézményértékelést, fejlesztési stratégiájába fokozott súllyal építette be a rendszerértékelési eredményeket, és az eredményeket megosztotta az oktatási szereplőkkel. Ezekben az országokban az oktatáspolitikai reformok részeként új értékelési eszközöket és folyamatokat dolgoznak ki az iskolák belső és külső értékelésének támogatására. Fontos elemként jelentkezik a diákok szabványosított mérése és értékelése meghatározott évfolyamokon. Az értékelés eszközeként a nemzeti szabványok bevezetése vagy felülvizsgálata is megtörtént. A reformok 14%-a koncentrált az adott iskolarendszer felmérésére és az értékelésre. Chile és Mexikó például megerősítette az értékelést végző intézményeit, Olaszország pedig a VALeS (*Valutazione e Sviluppo della scuola* – Az iskola értékelése és fejlesztése) projekt keretében kidolgozta az iskolák belső és külső értékelését támogató folyamatot és az eszközrendszert.

Az oktatási reformok sikerének biztosításához kulcsfontosságú, hogy ne csak a tervezésre, az ország sajátosságaira és az irányelvek kialakítására összpontosítsanak, hanem a végrehajtás folyamatára is. Az értékelésre való képesség mellett koherens értékelési kerettel kell rendelkeznie minden szereplőnek, hogy a folyamat kontrollja biztosítva legyen. Az innovációt el kell fogadtatni az oktatási környezettel, hogy sikeres legyen, és be kell építeni a

konkrét tanítási és tanulási kihívások kezelésébe. Az iskolai fejlesztési stratégiáknak elsősorban az osztálytermi folyamatok és gyakorlatok megváltoztatására kell törekedniük. Az iskolák kapacitásainak kiépítésével, a külső elvárások kiegyensúlyozásával és a támogatás biztosításával hosszú távú perspektívát érdemes felvázolni.

Általánosságban elmondható, hogy jóllehet, számos sikeres modell létezik, egy hatékony reformnak igenis vannak kulcsfontosságú, kihagyhatatlan elemei: a tanuló van a tanítás középpontjában; folyamatos a humán erőforrás megerősítése; következetes az oktatásirányítás; bevonják az érdekelt feleket; az értékelés mindig az irányelveknek megfelelően történik. A felmérések azt mutatják, hogy az érdekelt felek részvétele szükséges a reformok sikeres végrehajtásához. A tanári szervezetek és az üzleti partnerek képviselőit a legtöbb OECD-országban be is vonják az oktatási reformok végrehajtásába. A tanári szervezetek strukturáltabb kormányzati párbeszédet kívánnak, míg az üzleti szféra szorosabb együttműködést látna indokoltnak az oktatás és a munka világa között, hogy olyan magasan képzett szakemberek kerüljenek ki a képzésből, akik képesek tudásalapú szakmákban dolgozni. Az elemzés ugyanakkor egy jelentős hiányosságra is felhívja a figyelmet: az új oktatási reformokban a szükségesnél jóval kisebb szerep jut a nyomon követésnek (mindössze 10%-uknak mérték fel a hatásait). Az oktatási reformok bevalásának szigorúbb és következetesebb mérése azonban hosszú távon nemcsak költséghatékony, de előbb-utóbb megkerülhetetlen lesz.